

“Καλά Χριστούγεννα”, 1914. Μία αληθινή ιστορία

Η κινηματογραφική ταινία “Καλά Χριστούγεννα” του Κριστιάν Καριόν με τους Γκιγιόν Κανέ, Ντιάν Κρούγκερ, Ντάνιελ Μπερυλ και Γκάρρι Λιούις προβλήθηκε για πρώτη φορά στις αθηναϊκές αίθουσες το 2005.

Το σενάριο βασίζεται στην αληθινή ιστορία της αυτοσχέδιας χριστουγεννιάτικης εκεχειρίας που στήθηκε το 1914 στο φοβερό δυτικό μέτωπο, τέσσερις μήνες μετά την έναρξη του Α' Παγκοσμίου Πολέμου. Χιλιάδες Γερμανοί, Βρετανοί και Γάλλοι στρατιώτες άφησαν τα όπλα, βγήκαν από τα χαρακώματα και προχώρησαν σε μία μοναδική στην παγκόσμια ιστορία αυθόρμητη συμφιλίωση μεταξύ αντιμαχόμενων στρατιωτικών μονάδων. Το περιστατικό είναι μια σύντομη αλλά τόσο δυνατή έκρηξη αγάπης, ανθρωπιάς και ειρήνης στην καρδιά του Μεγάλου Πολέμου. Μας δίνει μια ματιά του κόσμου όπως θα θέλαμε να είναι και κάνει τις πιο βαθιές μας επιθυμίες να φαίνονται πραγματικά αληθινές.

Σε μία σκηνή της ταινίας ακούγεται το παραδοσιακό σκωτσέζικο τραγούδι *Auld Lang Syne* γνωστό στους προσκόπους σαν *Τραγούδι του Αποχωρισμού* παιγμένο με γκάιντα. Μ' αυτά και μ' αυτά το θέμα μας κίνησε την περιέργεια για περαιτέρω αναζήτηση στο διαδίκτυο...

Το 1914, οι μεγάλες δυνάμεις της Ευρώπης ήρθαν αντιμέτωπες στον πρώτο παγκόσμιο πόλεμο. Εκατοντάδες μίλια μέσα στο Βέλγιο, τα γερμανικά στρατεύματα είχαν παραταχθεί μέσα σε τάφρους, σε ελάχιστη απόσταση από τα αντίπαλα Γαλλικά, Βελγικά, Βρετανικά και Καναδέζικα χαρακώματα. Ανάμεσα στις δύο γραμμές, η εφιαλτική *No Man's Land*, μία διάσπαρτη με παγωμένα κορμιά και νάρκες ουδέτερη ζώνη. Κατά καιρούς μια λευκή σημαία ανέβαινε και μια άοπλη ομάδα στρατιωτών από τη μία ή την άλλη πλευρά διακινδύνευε μαζεύοντας τους πληγωμένους και θάβοντας τους νεκρούς της.

Το επεισόδιο των Χριστουγέννων του 1914 είναι γνωστό περισσότερο ως θρύλος. Όμως πρόκειται για μια πραγματική ιστορία. Ξεπέρασαν το ένα εκατομμύριο οι στρατευμένοι της Γερμανίας, της Αυστροουγγαρίας, της Γαλλίας και της Βρετανίας, που παραμέρισαν τις εντολές των στρατηγών. Βγήκαν από τα χαρακώματα, ευχήθηκαν «Καλά Χριστούγεννα», τραγούδησαν την «Άγια Νύχτα», έπαιξαν ποδόσφαιρο και αντάλλαξαν τα υποτυπώδη δώρα που θα μπορούσαν να έχουν επάνω τους, τσιγάρα, λίγο κρυμμένο κονιάκ και κουμπιά από τις χλαίνες τους. Ήταν η πιο αυθόρμητη ανακωχή της παγκόσμιας ιστορίας. Όλα ξεκίνησαν πρόχειρα. Κανένας δεν μπορεί να πει με σιγουριά ποιο ήταν το σημείο του μετώπου απ' όπου έγινε η αρχή. Γεγονός αποτελεί ότι επεκτάθηκε ταχύτατα, σχεδόν αστραπιαία σε ολόκληρο το Δυτικό Μέτωπο.

Φαίνεται ότι την πρωτοβουλία πήρε ένας Γερμανός στρατιώτης, που μιλούσε αγγλικά. Πρόκειται για τον σπλίτη Μέκελ, όπως αφηγείται σε διασωθείσες επιστολές του ο συστρατιώτης του Κουρτ Τσέμις, ένας Γερμανός δάσκαλος που μιλούσε αγγλικά και γαλλικά. «Την παραμονή των

Χριστουγέννων τα πυρά σταμάτησαν. Από το γερμανικό τάγμα ακούστηκε ένα σφύριγμα. Η απάντηση των Βρετανών ήταν άμεση. Ο στρατιώτης Μέκελ από τον λόχο μου, ο οποίος είχε ζήσει πολλά χρόνια στην Αγγλία, φώναξε στους Βρετανούς μιλώντας τους στα αγγλικά και σύντομα ξεκίνησε μια ζωντανή συζήτηση», έγραψε ο Τσέμις περιγράφοντας την πρώτη συνάντηση δύο αντίπαλων στρατιωτών που βγήκαν από τα χαρακώματα, έσφιξαν τα χέρια και αλληλοευχήθηκαν «Καλά Χριστούγεννα», στην *No Man's Land*. Ο καθένας μιλούσε στη γλώσσα του. Όμως εκείνη η ιδιόρρυθμη Βαβέλ δεν χώριζε τους λαούς. Τους ένωνε.

Η «μικρή ειρήνη στο μεγάλο πόλεμο» διευκολύνθηκε επειδή πολλοί Γερμανοί είχαν εργαστεί προπολεμικά στη Βρετανία, σε πόλεις όπως το Λονδίνο, το Μπράιτον και το Μπλάκπουλ. Δεν ήταν λίγες οι περιπτώσεις που οι οικογένειές τους βρίσκονταν ακόμα στο νησί. Οι πρωτεργάτες της πρωτοβουλίας, συμφώνησαν την επόμενη μέρα, τη μέρα των Χριστουγέννων, τη μεγαλύτερη μέρα της χριστιανοσύνης, να μην υπάρξει κανένας πυροβολισμός. Εκείνα τα Χριστούγεννα, με εντολή του Κάιζερ, είχαν σταλεί στο έτωπο χριστουγεννιάτικα δέντρα και κεριά, για να εμψυχώσουν τους Γερμανούς στρατιώτες. Πάνω στα χριστουγεννιάτικα δέντρα οι Γερμανοί έγραψαν “*Merry Christmas*” και “*You no shoot, we no shoot*” και τα έστησαν στις τάφρους. «Βάλαμε ακόμη περισσότερα κεριά αλλά και χριστουγεννιάτικα δένδρα στο χαρακώμα μας», συμπληρώνει ο Τσέμις στο ημερολόγιό του. «Οι Βρετανοί εξέφρασαν τη χαρά τους για τη

φωταψία με σφυρίγματα και χειροκροτήματα. Πέρασα όλη τη νύχτα ξύπνιος, όπως και οι περισσότεροι. Αν και κάπως κρύα, η νύχτα εκείνη ήταν υπέροχη», κατέληξε ο Γερμανός δάσκαλος, ο οποίος έχασε τη ζωή του στο τέλος του Β' Παγκοσμίου πολέμου, αιχμάλωτος των Ρώσων.

Ένας στρατιώτης από το Λίβερπουλ, ο Φράνσις Τόλιβερ μίλησε αργότερα για τα ομορφότερα Χριστούγεννα της ζωής του. Η μαρτυρία του ήρθε να προστεθεί στις άλλες φίλων και εχθρών. Καθώς ήταν ξαπλωμένος στη βραχώδη και παγωμένη γη άκουσε από την αντικριστή γραμμή μια φωνή να τραγουδά. Όλοι τέντωσαν το αυτί τους να ακούσουν. Για λίγο έπεσε σιωπή. Την παύση διέκοψε η φωνή ενός στρατευμένου από το Κεντ της Αγγλίας: «Ο Θεός να σας έχει καλά, κύριοι», ευχήθηκε στους απέναντι. Το τραγούδι, που ζέστανε την παγωμένη ατμόσφαιρα, ήταν αυτό που οι Γερμανοί ονομάζουν *Stille Nacht*, οι Εγγλέζοι *Silent Night* και οι Έλληνες Άγια Νύχτα. Τα πολεμικά τείχη είχαν πέσει για λίγες ώρες.

Ένας από τους τελευταίους επιζώντες του Α' Παγκοσμίου πολέμου ονόματι Μπέρτι Φέλσταντ, μέχρι τις τελευταίες ημέρες της ζωής του, σε ηλικία 106 ετών, θυμόταν με πολλές λεπτομέρειες την ιστορική ανακωχή: «Τα όπλα σίγησαν και οι στρατιώτες άρχισαν να βγαίνουν από τα χαρακώματα τους. Αφήσαμε και εμείς τα όπλα μας και συναντήσαμε τον εχθρό. Απ' όσο θυμάμαι, οι Γερμανοί βγήκαν πρώτοι και άρχισαν να έρχονται προς το μέρος μας. Τους αντιγράψαμε αυθόρμητα. Χαιρετηθήκαμε και αρκετοί από εμάς άρχισαν να παίζουν ποδόσφαιρο. Μην φαντάζεστε τίποτα οργανωμένο. Μια αυτοσχέδια μπάλα βρέθηκε από το πουθενά και περίπου 50 άτομα αλλάξαμε πάσες».

Το Νοέμβρη του 2005 πέθανε σε ηλικία 109 ετών ο Άλφρεντ Άντερσον, ο τελευταίος επιζών του ποδοσφαιρικού αγώνα των Χριστουγέννων του 1914,

στον οποίο αντιμετώπιζαν βρέθηκαν Βρετανοί, Γάλλοι και Γερμανοί στρατιώτες. «Εμφανίστηκε μια μπάλα, κανείς δεν ξέρει από πού, και άρχισε να κυλά, κανείς δεν ξέρει πώς, ανάμεσα στα χαρακώματα. Τότε το πεδίο της μάχης μετατράπηκε σε χώρο παιχνιδιού, οι εχθροί πέταξαν στην άκρη τα όπλα τους και άρχισαν να διεκδικούν την μπάλα, όλοι με όλους και όλοι εναντίον όλων. Οι μπάλες ήταν αυτοσχέδιες, από άχυρο δεμένο με σπάγκο ή άδεια κονσερβοκούτια. Τα τέρματα ήταν ξύλα, χλαίνες και κράνη. Άλλα ματς διεξάγονταν με 50 παίκτες και άλλα με 10 και διαρκούσαν περίπου μία ώρα. Έπειτα, οι παίκτες, που για μέρες είχαν στερηθεί τον ύπνο, έπεφταν εξαντλημένοι στο παγωμένο έδαφος αναζητώντας λίγη ξεκούραση.» Ένας Βρετανός εκμεταλλεύτηκε την κατάσταση και έστησε ένα αυτοσχέδιο κουρείο στην ουδέτερη ζώνη. «Αδιαφορούσε πλήρως τι εθνικότητας ήταν οι πελάτες του, απλώς χρέωνε δύο τσιγάρα το κάθε κούρεμα», περιγράφει το γεγονός στο ημερολόγιό του ο Γερμανός στρατιώτης Γιόζεφ Σέμπαντ. «Μπορεί να ήταν πόλεμος, ωστόσο δεν υπήρχε ούτε ένα ίχνος εχθρότητας ανάμεσα στους στρατιώτες, οι οποίοι έπαιζαν ποδόσφαιρο μέχρι τελικής πτώσεως», συμπληρώνει θυμίζοντας ότι το ποδόσφαιρο ήταν αναπόσπαστο κομμάτι εκείνων των ιστορικών Χριστουγέννων του 1914.

Το πρωί των Χριστουγέννων, Άγγλοι και Γερμανοί έθαψαν τους νεκρούς τους, απαγγέλοντας μαζί τον 23ο Ψαλμό του Δαβίδ «Κύριος ποιμαίνει με και ουδέν με υστερήσει...». Στη συνέχεια έσφιξαν τα χέρια, φλυάρησαν, αντάλλαξαν ουίσκι, μαρμελάδες, τσιγάρα και σοκολάτες και κατέβασαν πολλά λίτρα μπύρας μαζί με αυτούς που λίγο πριν προσπαθούσαν να σκοτώσουν. Ο Τζον Φέργκιουσον από τα Χάιλαντς, μνημονεύει: «Τι θέαμα! Μικρά γκρουπ Γερμανών και Βρετανών σε όλο το μήκος του μετώπου. Γέλια, φωτίτσες. Και καθώς δεν μπορούσαμε να μιλήσουμε, συνεννοηθήκαμε τραγουδώντας...».

Η εκχειρίδα των Χριστουγέννων του 1914 επεκτάθηκε κατά μήκος των 800 χιλιομέτρων του Δυτικού Μετώπου, όπου στρατοπέδευαν περισσότεροι από ένα εκατομμύριο στρατιώτες. Όλοι γιόρτασαν εκείνα τα Χριστούγεννα. Εκτός από έναν Βρετανό ταγματάρχη, που υποστήριζε ότι «το Γερμανό πρέπει να τον σκοτώνεις και όχι να κάνεις φιλίες» διατάζοντας τους πάντες να επιστρέψουν στις θέσεις τους και έναν Αυστριακό δεκανέα, σύμφωνα με τον οποίο «τέτοιες συνεννοήσεις μεταξύ απλών στρατιωτών θα έπρεπε να απαγορεύονται». Ο Βρετανός ταγματάρχης έμεινε για πάντα ανώνυμος. Ο Αυστριακός δεκανέας απέκτησε παγκόσμια... φήμη λίγα χρόνια αργότερα. Τον έλεγαν Αδόλφο Χίτλερ και προφανώς ούτε μπάλα ήξερε ούτε καλά Χριστούγεννα πέρασε...

Κρύος ιδρώτας έλουσε τις διοικήσεις και των δύο αντιπάλων. Οι στρατιώτες αρνιόνταν να πολεμήσουν. Οι στρατηγοί και από τις δυο μεριές χαρακτήρισαν αυτή την αυθόρμητη ειρήνη ως προδοσία και όσους συμμετείχαν υπόλογους στο στρατοδικείο. Μέχρι το Μάρτιο του 1915, αυτό το κίνημα της αδελφοποίησης είχε εξαλειφθεί και η μηχανή του θανάτου ήταν ξανά σε πλήρη λειτουργία. Οι μάχες θα συνεχίζονταν το ίδιο αδυσώπητες και πολυαίμακτες.

Πολλοί από εκείνους που τραγούδησαν δεν έμελλε να γυρίσουν στα σπίτια τους. Ο πόλεμος τους αφάνισε. Μέχρι το 1918, περισσότεροι από 9 εκατομμύρια άνθρωποι είχαν χάσει τη ζωή τους, ενώ 21 εκατομμύρια άλλοι τραυματίστηκαν.

Το περιστατικό έγινε γνωστό το 1915, όταν άρχισαν να φτάνουν επιστολές από το μέτωπο. Ένα χρόνο αργότερα ο σερ Άρθουρ Ντόιλ δημοσίευσε την ιστορία, αποκαλώντας τη χριστουγεννιάτικη εκχειρίδα με το ποδόσφαιρο «θέαμα εκπληκτικό και ανθρώπινο εν μέσω φρικαλεοτήτων».

Για την ιστορία να πούμε ότι τα υπόλοιπα χρόνια του Α' Παγκόσμιου Πολέμου, για να αποφευχθούν παρόμοια φαινόμενα, τα στρατηγεία των χωρών που συμμετείχαν στον πόλεμο διέτασαν ανηλεείς βομβαρδισμούς τις ημέρες των Χριστουγέννων. Όταν είσαι ηλίθιος πρέπει και να το αποδεικνύεις... Δυστυχώς...